

Önasya'da Gliptik Sanatı'na Giriş

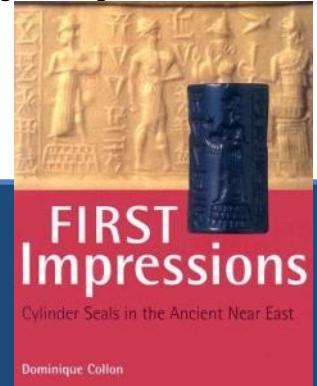
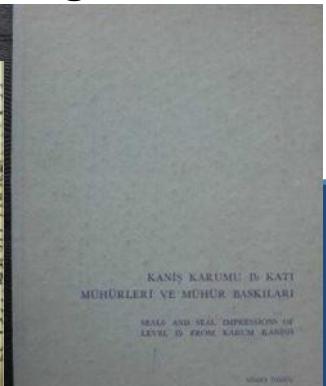
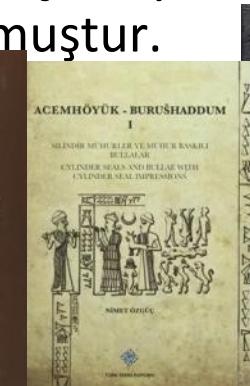
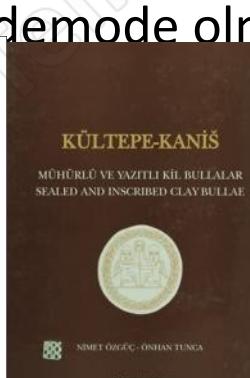
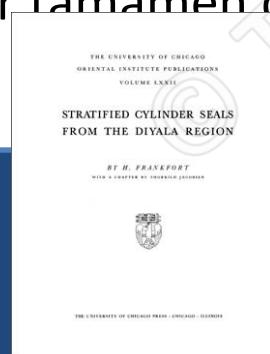
- Genelde mühür , taş oyma sanatı için kullanılan *Gliptik* kelimesi Yunanca kökenlidir. Mühürler, genellikle taş bazen de kemik, fildişi, fayans, cam, metal, ahşap, pişmiş toprak veya güneşte kurutulmuş kil gibi sert malzemeden üretilmiş, tabanları üzerindeki düz zemine çeşitli bezemeler kazınmış malzeme grubudur. Mühür günümüzdeki imzanın yerini tutan bir kişilik simgesidir. Sahibinin meşru olduğunu belgeler ve mülkiyetin hukuksal açıdan garantisidir. Mühürleme eyleminde kil en çok kullanılan mühürleme aracıdır. Mühürleme eylemi çuval, kese, kutu, sepet gibi eşyaların üzerine, depolama odalarının kapılarına bağlanan kil parçalarına, kapların üretimi esnasında kabin üzerine güvenilirliği sağlamak amacıyla uygulanmaktadır. Bazen özel olarak biçimlendirilmiş kil parçaları nesnelere veya belgelere de bağlanmaktadır. Söz konusu mühürlenmiş kil parçalara *bulla* denilmektedir. Bullalar veya mühür baskılı topaklar arka yüzlerinde tutturuldukları ip, sepet, ahşap veya çuval gibi materyallere ilişkin izler taşırlar. Bu izler, kimi zaman yazılı kaynaklarda bahsi geçen, ancak arkeolojik buluntularla ispatlanamayan ahşap ya da tekstil gibi organik materyallerin hem türü hem de işlevleri hakkında da değerli bilgiler sunarlar. Bu mühür baskılı kil topaklar, kullanıldığıları dönem ve coğrafyalara ya da üzerine tutturuldukları eşyaların niteliğine göre şekil ve boyutlarında farklılıklar görülür. Önasya'da en erken damga mühür kullanımı Seramiksiz Neolitik Dönem'den (PPNB) itibaren Ras Shamra, Tell Bouqrash, Tell Sabi Abyad, Gürcü Tepe gibi yerleşimlerden bilinmektedir.

- Erken döneme ait bu mühürler genellikle yumuşak taşlardan yapılmışlardır ve baskı yüzeylerinde geometrik desenler bulunmaktadır. Hayvan biçimli mühürlerin ve mezarlarda ele geçen örneklerin kötülüklerden korunmak ve şans getirmesi için amulet olarak kullanıldığı da düşünülmektedir. Pişmiş toprak damga mühürler Neolitik Dönem'de Byblos, Halula ve Anadolu'da Çatalhöyük'te çok sayıda örnekle temsil edilmektedir. *pintadera* olarak adlandırılan mühürlerin üzerinde geometrik desenler bulunmaktadır. Bunlar muhtemelen vücuda, ekmeğe ya da kumaş üzerine baskı yapmak amacıyla kullanılmışlardır. Mühürlerin kontrol sistemi amacıyla kullanıldığını gösteren örnekler Geç Seramikli Neolitik Dönem'de (M.Ö. 6300) Tell Sabi Abyad ve Güneydoğu Anadolu'da bulunan Hakemi Use yerleşiminde ele geçen baskılardan bilinmektedir. Ubeyd dönemi ile birlikte üretim ve takas ilişkilerinin artmasıyla mülkiyet kontrolü de gelişmiştir.

Bu çerçevede mühür ve mühür baskılarının kullanımının da toplum hayatında artık yaygın bir hale geldiği görülür. Kuzey Mezopotamya'da yer alan Tepe Gawra ve Doğu Anadolu'daki Değirmentepe yerleşimlerinde ele geçen çok sayıda mühür ve mühür baskısı, bu yerleşimlerin önemli bir ticaret merkezi olarak yorumlanması sağlanmıştır.Ubeyd Dönemi'nde Tepe Gawra ve Değirmentepe yerleşimlerinde ele geçen damga mühür baskılarında stilize olarak tasvir edilmiş insan ve hayvan betimleri görülmektedir. Uruk Dönemi'ne gelindiğinde ticari amaçlı depolanan mallara bullaların üzerindeki baskılar bu mühürlerin artık yönetimsel amaçla kullanıldığını kanıtlamaktadır. Silindir mühür kullanımı yazının kullanılmasıyla beraber yaygınlaşmış ve Mezopotamya'dan civi yazısını alan ve kullanan devletlerin silindir mühür kullanımında artış başlamıştır.

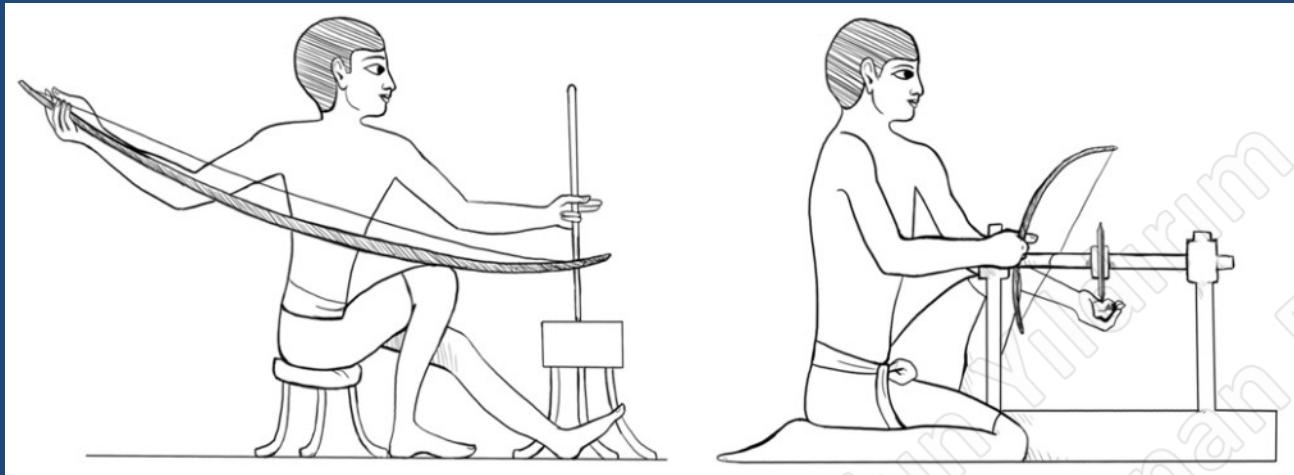
M.Ö.III.Bin Yıl da Suriye, İran ve Mezopotamya'da silindir mühür kullanırken sayılı ithal silindir mühürlerin dışında Anadolu'da yoğun olarak damga mühür kullanımı devam etmektedir. Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda Anadolu'ya gelen Asurlu tüccarların etkisiyle Silindir mühür kullanımının Anadolu'da yaygınlaşlığı görülmektedir. Ancak, Dönemin sonunda Anadolu insanının tekrar damga mühür kullanmaya devam ettiği anlaşılmaktadır. Eski Hitit Çağı'nda Anadolu'da yeni bir tip olan damga-silindir mühürlerin kullanıldığı görülüyor. Anadolu'da Orta Hitit evresinden itibaren hiyeroglifin mühürlerde kullanımı yaygınlaşmıştır.

Önasya'da M.Ö.II.Bin yılda bölgelerarası ilişkilerin ve ticaretin yaygınlaşması, farklı kültürlerle ait mühürlerin farklı bölgelere ulaşmasını ve tanınmasını sağladı. M.Ö.I. Bin'de Anadolu ile birlikte Suriye-Filistin Bölgesinde, Asur ve Babill'de damga mühür kullanımının yaygın olduğu anlaşılmaktadır. M.Ö.331'de Akhamenid Pers İmparatorluğunun çöküşü ile çivi yazısı gözden düşmüş, silindir mühürler tamamen demode olmuştur.

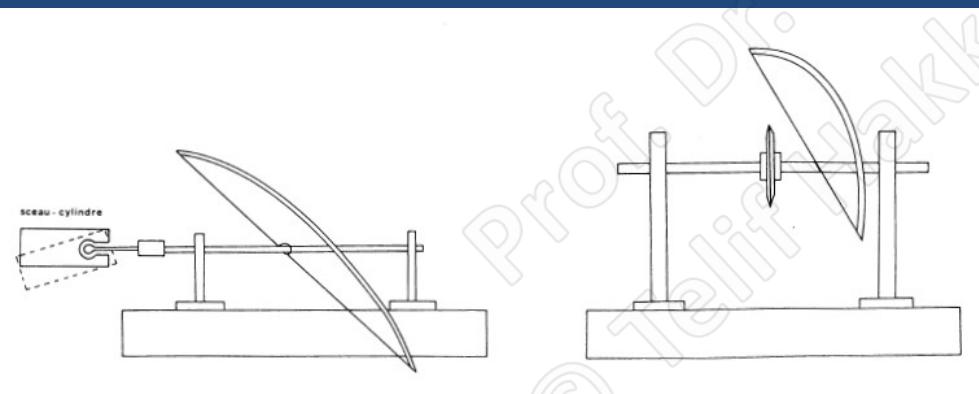
- **Kaynakça;**
- Akkermans, P. M. M. G. – K. Duistermaat 1996 “The sealings from Late Neolithic, Sabi Abyad, Syria”, *Paléorient*, Vol. 22, 17-44.
- Al-Gailani Weer, L., 1988, *Studies In The Chronology and Regional Style Of Old Babylonian Cylinder Seals*, Bibliotheca Mesopotamica 23, Undena Publications, Malibu.
- Alp,S., 1994 *Konya Çıvarında Karahöyük Kazlarında Bulunan Silindir ve Damga Mühürleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları V/31, (2. Baskı), Ankara.
- Beran, T., 1967, *Die Hethitische Glyptik von Boğazköy*, Wissenschaftliche Veröffentlichungen der Deutschen Orient-Gesellschaft 76 , Berlin.
- Boehmer, R. M., 1965, *Die Entwicklung der Glyptik Während der Akkad-Zeit*, Untersuchungen zur Assyriologie und Vorderasiatischen Archäologie, Band 4, Berlin.
- Boehmer, R. M. – H. G. Güterbock, 1987, *Glyptik Aus Dem Stadtgebiet von Boğazköy – Grabungskampagnen 1931-1939, 1952-1978*, Mann, Berlin.
- Buchanan, B., 1966 *Catalogue of Ancient Near Eastern Seals In The Ashmolean Museum I: Cylinder Seals*, Oxford University Press, London.
- Buchanan, B., 1981, *Early Near Eastern Seals in the Yale Babylonian Collection*, Yale University Press, New Haven and London.
- Buchanan, B., 1984, *Catalogue of Ancient Near Eastern Seals In The Ashmolean Museum: Volume II The Prehistoric Stamp Seals*, At The Clarendon Press, Oxford.
- Collon, D. 1982, *Cylinder Seals II: Akkadian-Post Akadian Ur III Periods*, British Museum Publication, London.
- Collon, D. 1986, *Cylinder Seals III: Isin-Larsa and Old Babylonian Periods*, British Museum Publication, London.
- Collon, D. 1987, *First Impressions, Cylinder Seals in the Ancient Near East*. The University of Chicago Press, Chicago.
- Delaporte, L., 1910 *Catalogue des Cylindres Orientaux et des Cachets Assyro-Babylonies, Perses et Syro-Cappadociens de la Bibliotheque Nationale*, Paris: Ernest Leroux.
- Delaporte, L., 1923 *Musée du Louvre Catalogue des Cylindres: Cachets et Pierres gravés de Style Oriental*, Acquisitions II, Paris.
- Dusinberre, E. R. M., 2005 *Gordion Seals and Sealings: Individuals and Society*, University Museum Monograph 124, Philadelphia.
- Erkanal, A., 1993, *Anadolu'da Bulunan Suriye Kökenli Mühürler ve MühürBaskıları*, Türk TarihKurumu Yayınları (TTKY), VI/42, Ankara.
- Fiandra, E. – M. Frangipane, 2007 The Arslantepe Period VI A *Cretulae* and Other Administrative Devices: Material And Functional Characteristics in: M. Frangipane (ed.), *Arslantepe Cretulae: An Early Centralised Administrative System Before Writing*, Arslantepe Series Vol. V: *Missione Archeologica Italiana nell'Anatolia Orientale Arslantepe*, Roma.
- Frankfort, H., 1939 *Cylinder Seals: A documentary Essary on the Art and Religion of the Ancient Near East*, London.
- Frankfort, H., 1955, *Stratified Cylinder Seals From The Diyala Region*, The University of Chicago Oriental Institute Publications, Vol. 72 , Chicago.
- Legrain, L. 1936 *Ur Excavations Volume III: Archaic Seal Impressions*, Oxford University Press, London.
- Legrain, L. 1951 *Ur Excavations Volume X: Seal Cylinders*, Cambridge University Press, London.
- Moortgat, A. 1940 *Vorderasiatische Rollsiegel. Ein Beitrag zur Geschichte der Steinschneiderkunst*. Berlin: Verlag Gebr. Mann, Berlin.
- Özgürç, N., 1965 *Kültepe Mühür Baskılarında Anadolu Grubu*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, V/22, Ankara.
- Özgürç, N., 1968, *Kaniş Karumu Ib Kati Mühürler ve Mühür Baskıları*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, V/25, Ankara.
- Özgürç, N., 2006 *Kültepe-Kaniş/Neša: Seal Impressions on the Clay Envelopes from the Archives of the Native Peruwa and Assyrian Trader Usur-ša-Ištar son of Aššur-imitti*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, V/50, Ankara.
- Özgürç, N., 2015 *Acemhöyük-Burušaddum I: Silindir Mühürler ve Mühür Baskılı Bullalar*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, V/7, Ankara.
- Pittman, H., 2001 “Mesopotamian Intraregional Relations Reflected Through Glyptic Evidence in the Late Chalcolithic 1-5 periods”, in: M. Rothman (ed.), *Uruk Mesopotamia and its Neighbors, Cross Cultural Interactions in the Era of State Formation*, School of American Research Press, Santa Fe, 403-443.
- Porada, E. 1948 *The Collection of The Pierpont Morgan Library, Corpus of Ancient Near Eastern Seals in North American Collections (CANES) I*, Bollingen Series XIV, Washington, D.C.
- Türkcan, A.U. 2006 “Çatalhöyük Damga Mühürleri/Çatalhöyük Stamp Seals”, in: M. Haydaroğlu (ed.), *Topraktan Sonsuzluğa Çatalhöyük/From Earth to Eternity Çatalhöyük*, Yapı Kredi Yayınları, 45-49.
- Umurtak, G., Umurtak, G., 2000 “Neolitik ve Erken Kalkolitik Çağlar’da Burdur-Antalya Bölgesi Mühürcülügü Üzerine Bazı Gözlemler”, *Adalya*, Vol. 4, 1-19.
- von Wickede, A., 1990 *Prähistorische Stempelglyptik in Vorderasien*, Münchener Vorderasiatische Studien 6, München.

Mısırlı Duvar resimlerinde gösterilen oyma sanatkarları

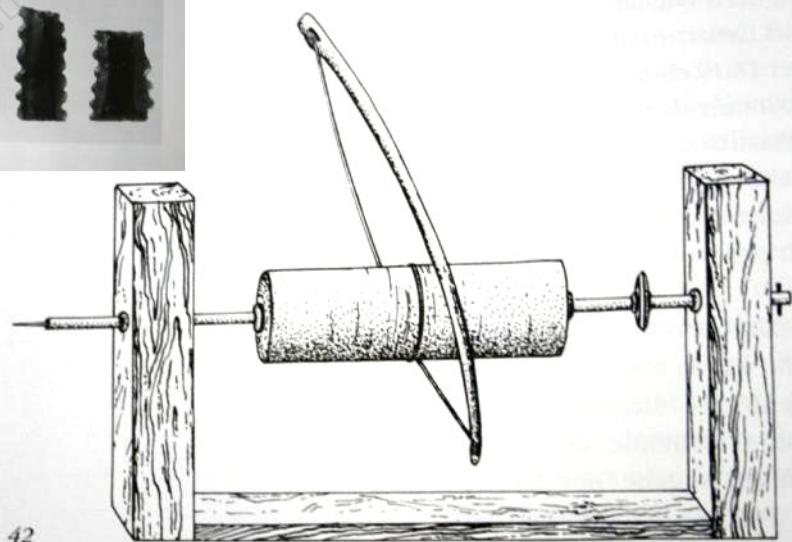
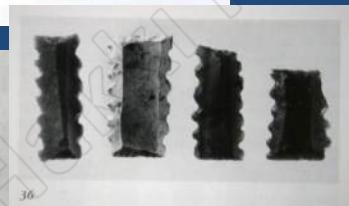
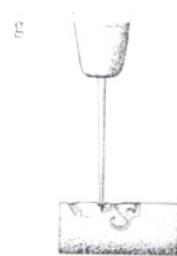
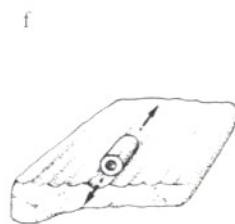
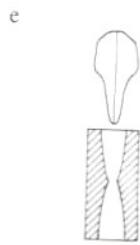
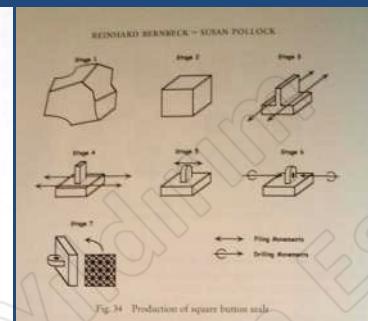
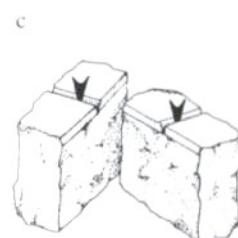
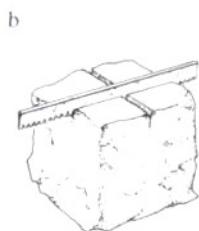
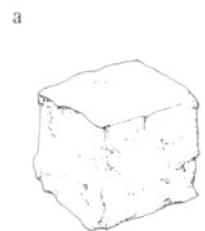

Egyptian craftsman drilling a cylinder seal, Tomb of Ti, Saqqara. After Wild 1966, pl. CLXXI.

Mühür yapımında obsidiyen, çakmaktaşı, zımpara taşı, bakır, kalaylı bronz ve demir gibi maddelerden yapılmış aletler kullanılmıştır. Mühürün yapılması sırasında ince kuma zeytin yağı ve su gibi maddeler karıştırılarak aşındırma amacıyla mühür yapım aletleriyle beraber uygulanmıştır. Mühür oyma ve kesme teknikleri de birbirinden farklı karakter göstermektedirler. Mühür yapımında yay matkap kullanımı Uruk Dönemi'ne tarihlenen mühürler üzerinde görülmektedir. Mısırlı duvar resimlerindeki sahnelerde yay matkabının nasıl kullanıldığı ve mühür oymacılığının nasıl yapıldığı anlatılmaktadır.

Mühür Yapım teknikleri

Kesme ve matkap teknikleri

172

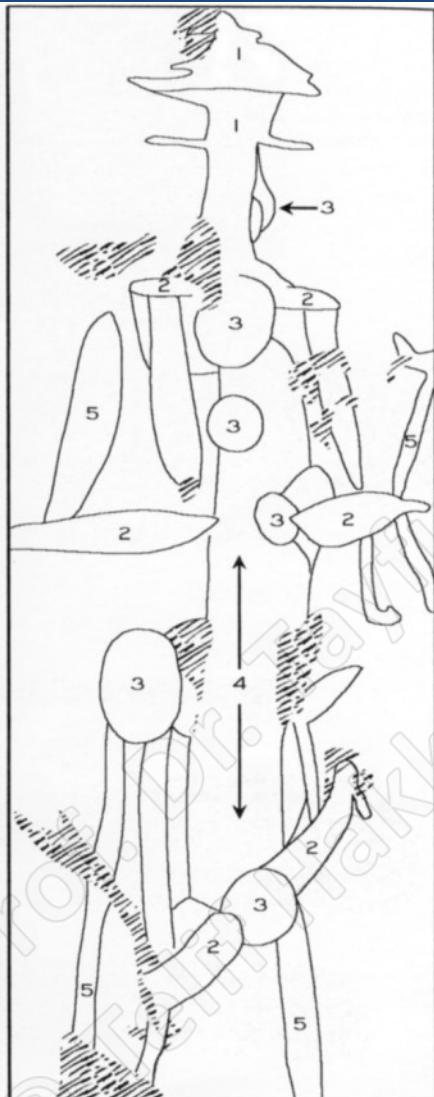
MARGARET SAX, NIGEL D. MEEKS AND DOMINIQUE COLLON

b.

a.

ENGRAVED FEATURES:

- 1 = MICRO-FLAKED
- 2 = FILED WITH STRAIGHT TOOL
- 3 = DRILLED
- 4 = FILED WITH CURVED TOOL
- 5 = MICRO-FLAKED & SMOOTHED
- = AREAS DAMAGED BY COARSE PITTING

c.

Fig. 11 Seal WA 89240, fourteenth century BC, principally wheel-cut (scale bar = 1 mm).
Seal impression a, 1:1. British Museum photographs.

MARGARET SAX, NIGEL D. MEEKS AND DOMINIQUE COLLON

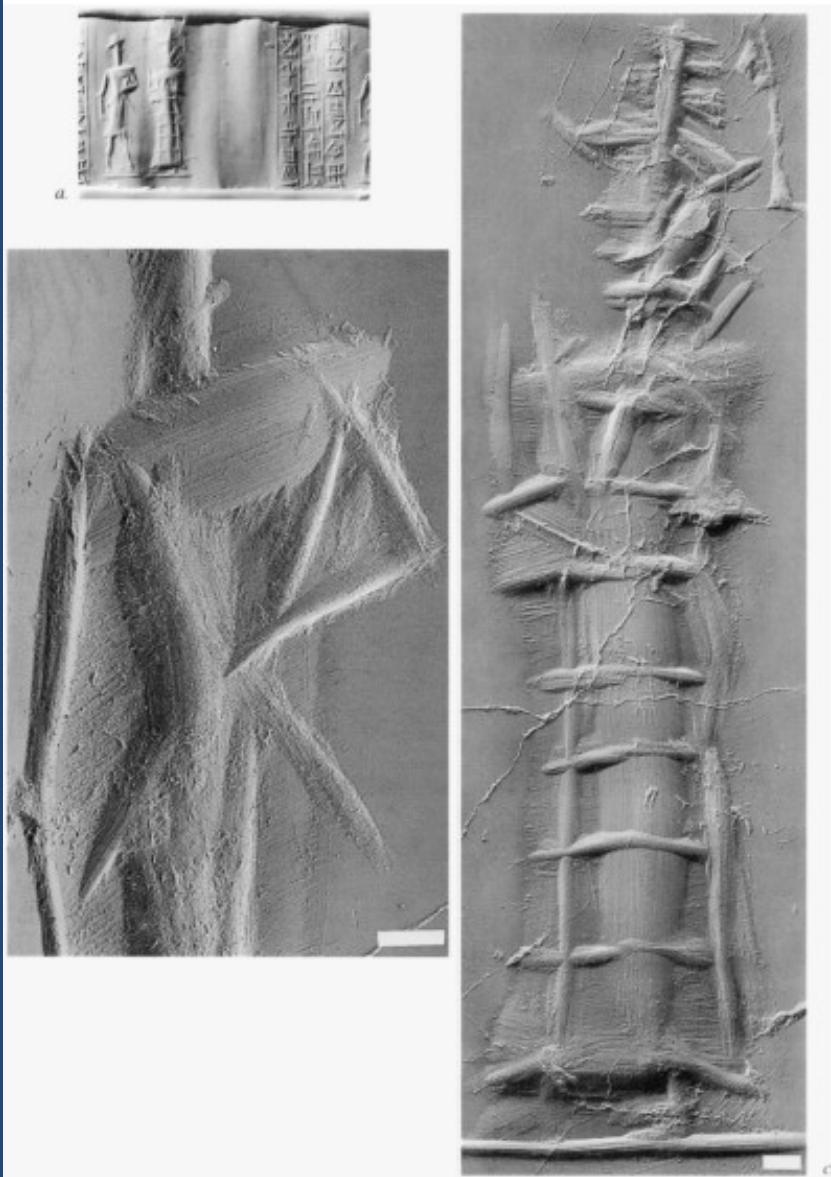

Fig. 7 Seal WA 28798, c. 1750–1595 BC, apparently partly wheel-cut (scale bars = 1 mm).
Seal impression *a*, 1:1. British Museum photographs.

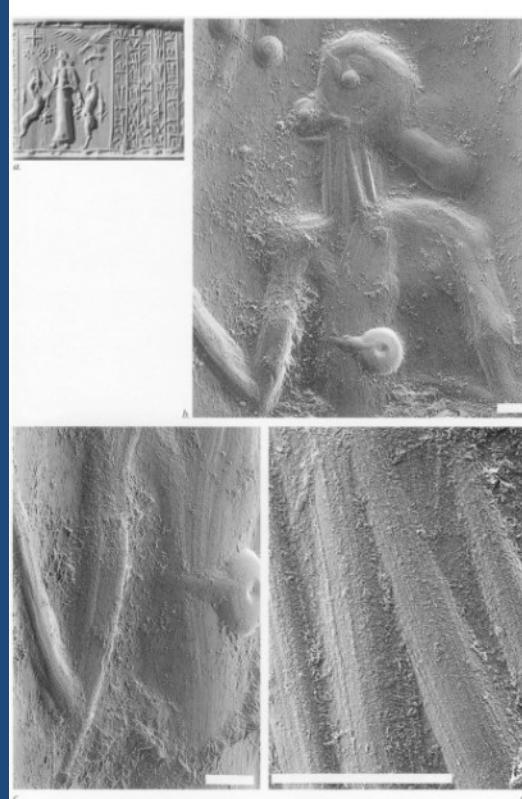

Fig. 9 Seal WA 89214, fourteenth century BC, wheel-cut and drilled (scale bars = 1 mm).
Seal impression *a*, 1:1. British Museum photographs.

Yeni tekniklerle belgeleme PLD ve 3D

Fig. 6. – Modern impressions of cylinder seals O.420 (top) and O.456 (bottom).

Left: Conventional digital photographs of old imprints of cylinder seal; Right: enhanced PLD images of new imprint revealing all pictorial details

(© KMKG-MRAH).

Fig. 7. – Seal O.1406 depicting an Oryx recognisable by its distinctive straight horns with regular ridges and a long tufted tail. PLD image of modern impression and photograph of physical cylinder seal

(© KMKG-MRAH).

Glyptic art comes in many forms. As such, imaging seals, sealings and seal impressions necessitates differentiated approaches. Stone cylinder seals present different technical challenges compared to bronze stamp seals or impressed and superimposed seal impressions left on clay surfaces. Conventional digital photography¹⁶ and newly developed dynamic imaging techniques were therefore used complementarily throughout the registration process. The artefacts were first photographed to record their shape and the material in which they were manufactured and then impressed in modern clay¹⁷ and recorded with the Portable Light Dome system (PLD)¹⁸ in order to record all details. The same type of dynamic imaging also proved to yield excellent results for the capturing of original seal impressions on a variety of clay surfaces. These PLD images allow reading the impression in an interactive manner: in the virtual representation of the recorded surfaces, the relief can be highlighted from every angle, the colour modified, 3D models generated and a large number of visualization filters applied to enhance various features (see fig. 1). These options have allowed the discovery of new features, barely visible to the naked eye (see p. 28).

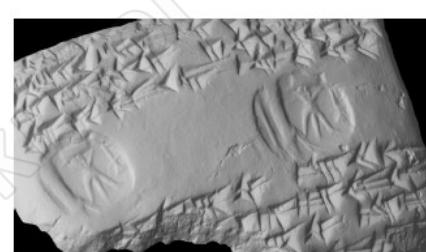

Fig.11 : Capture d'écran du modèle 3D de la face de ACP 37 (O.3701) en perspective ("shaded")

11a: modèle avec 3,4 millions de faces
(haute qualité). L'empreinte est inversée par rapport au texte.

11b: modèle avec 0,5 millions de faces
(comme dans le PDF).

Fig.12 : Capture d'écran d'un détail du modèle 3D de la face de ACP 21 (O.3685) :
"radiance scaling"

a

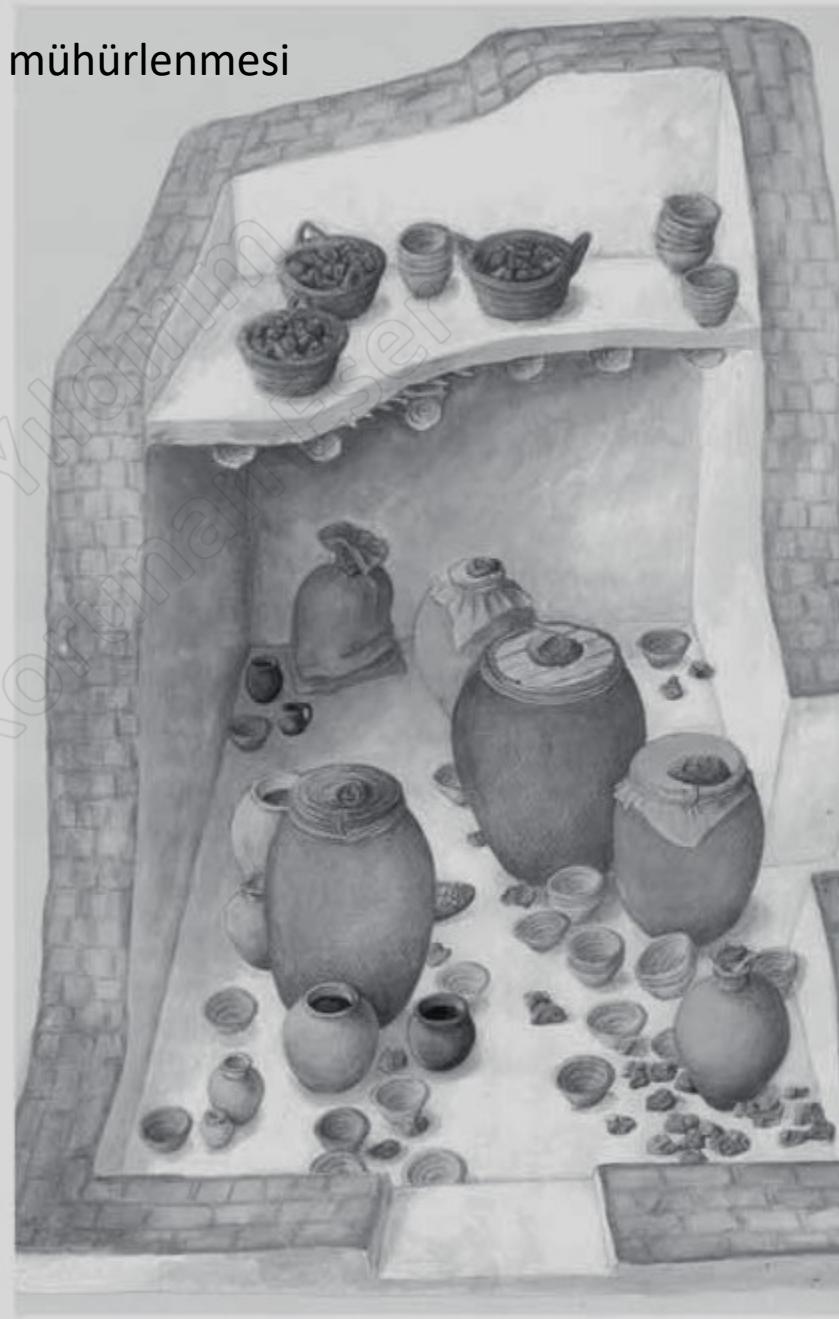
Cretulae , bulla kullanımı

b

Frangipane,M.2016 dan

Depo odalarında malların mühürlenmesi

Frangipane,M.2016 dan

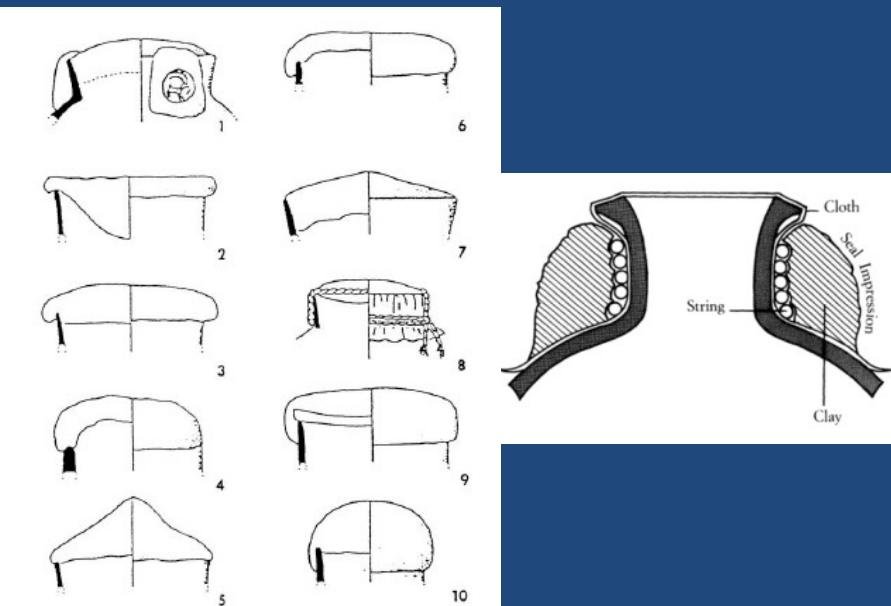
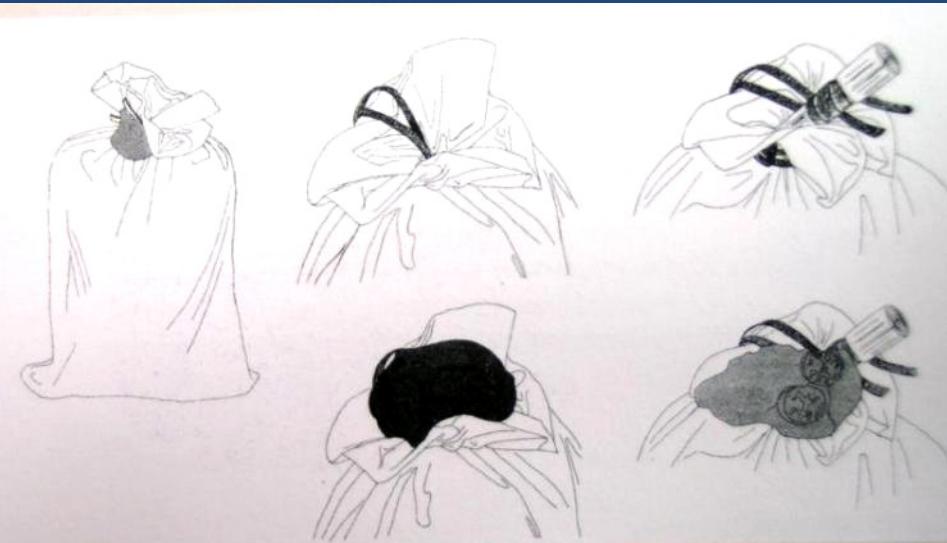
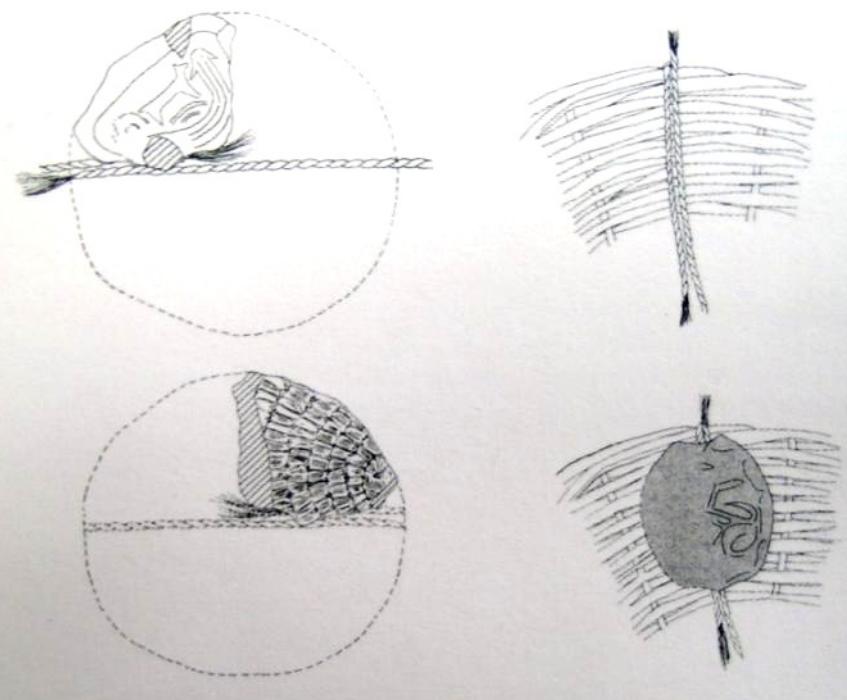
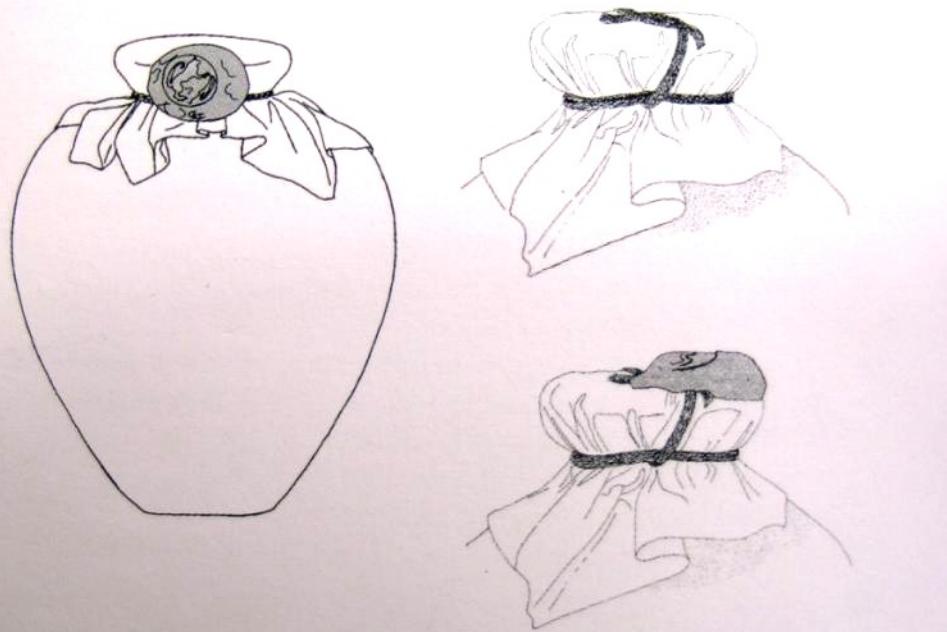
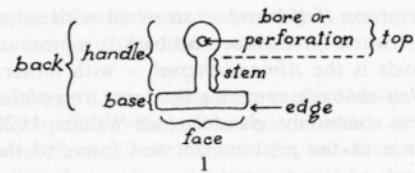

Fig. 3 : Ten different ways of sealing pottery at Sabi Abyad.

Damga Mühürler Terminoloji

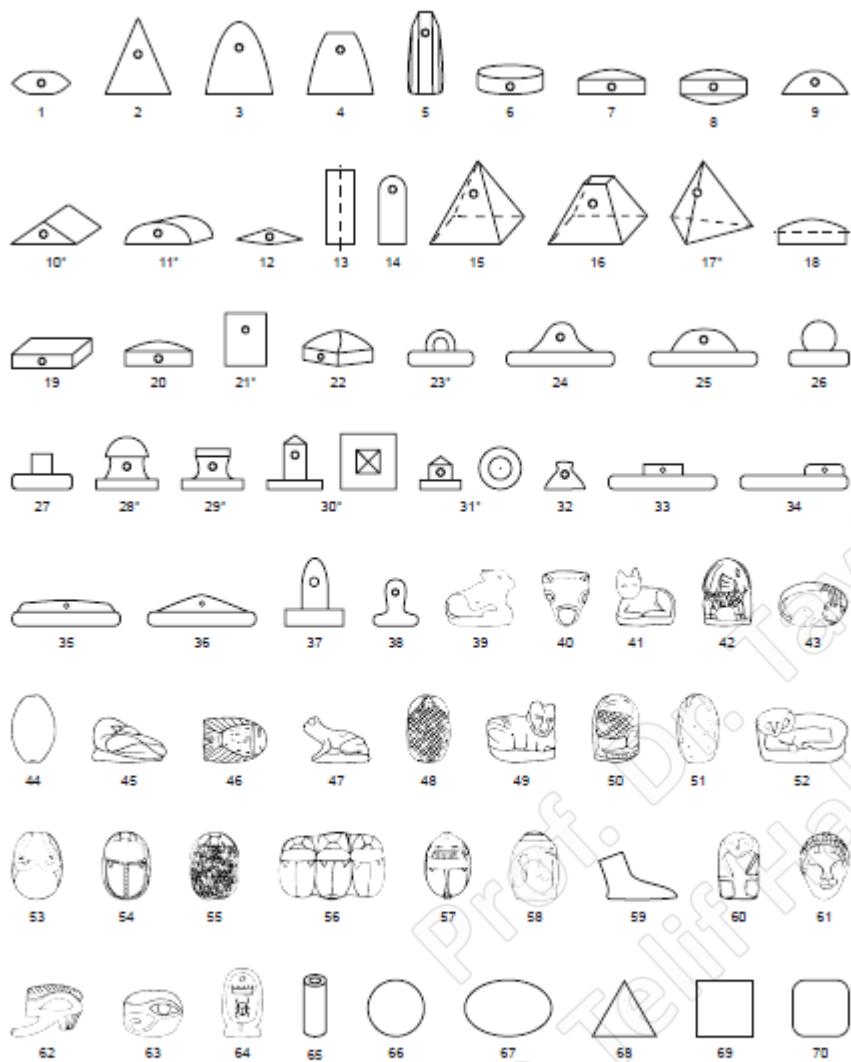

Fig. 1: Selected s. and s.ing surface shapes (for references of represented figurative s.s, see CSAPII:66-81 and CSAJ: 1' Amman no. 63; variations not attested in Palestine/Israel and Jordan are indicated with an asterisk): 1 bead-shaped, 2-5 conoid, 6-8 disk, 9 hemispheroid, 10-14 prism, 15-17 pyramid, 18 scaraboid, 19-21 tabloid, 22 triangular, 23-25 bow handle s., 26-27 button s., 28-32 knob s., 33-36 ridge handle s., 37-38 shaft handle s., 39 bovine scaraboid, 40 bovine's head scaraboid, 41 cat scaraboid, 42-43 caprine scaraboid, 44 cowroid, 45 duck scaraboid, 46 fish scaraboid, 47 frog scaraboid, 48 hedgehog scaraboid, 49 lion scaraboid, 50 monkey scaraboid, 51 mouse scaraboid, 52 ram scaraboid, 53 ram's head scaraboid, 54 scarab, 55-56 multiple scarab, 57 human face scarab, 58 ureus scaraboid, 59 foot-shaped s., 60 human figure s., 61 human face s., 62-63 Ujathey'e scaraboid, 64 cartouche scaraboid, 65 cylinder s., 66 circular, 67 oval, 68 triangular, 69 square, 70 square, rounded

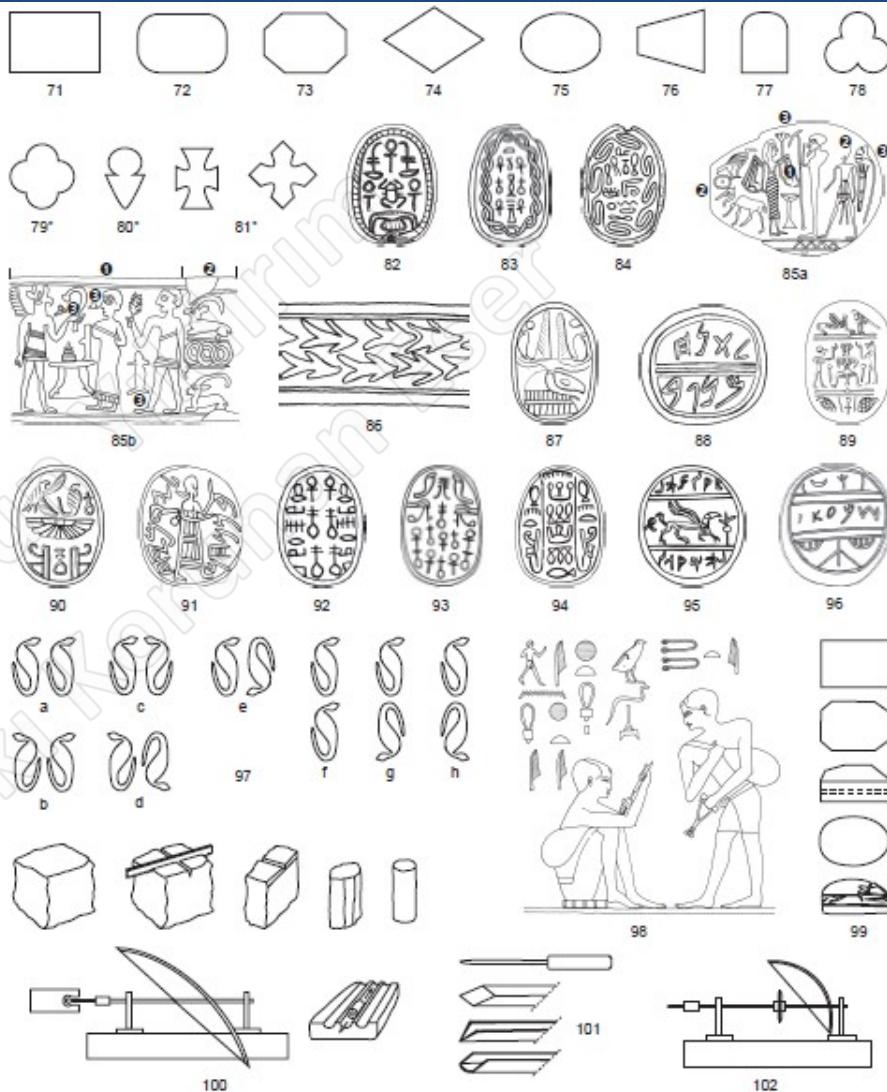

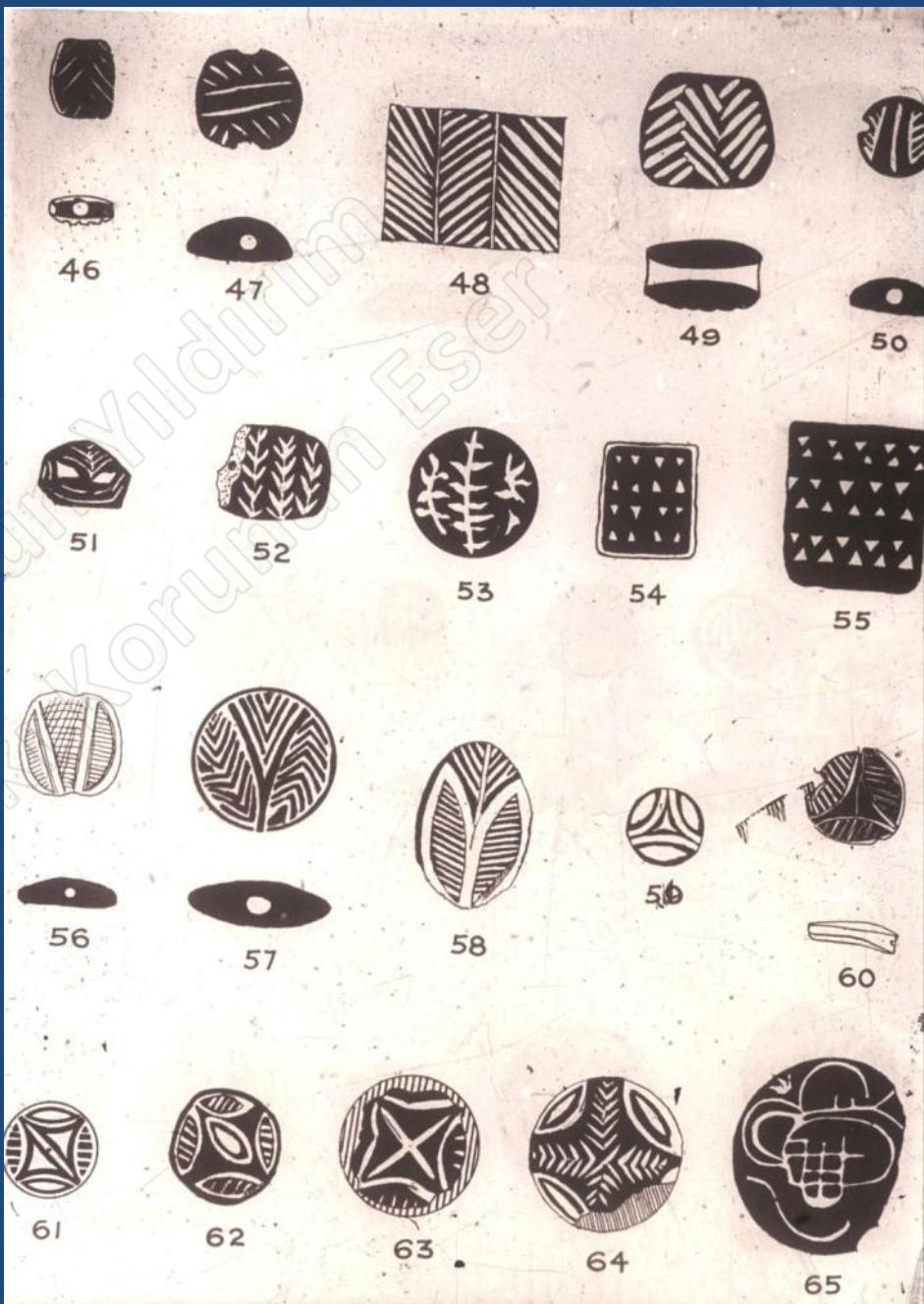
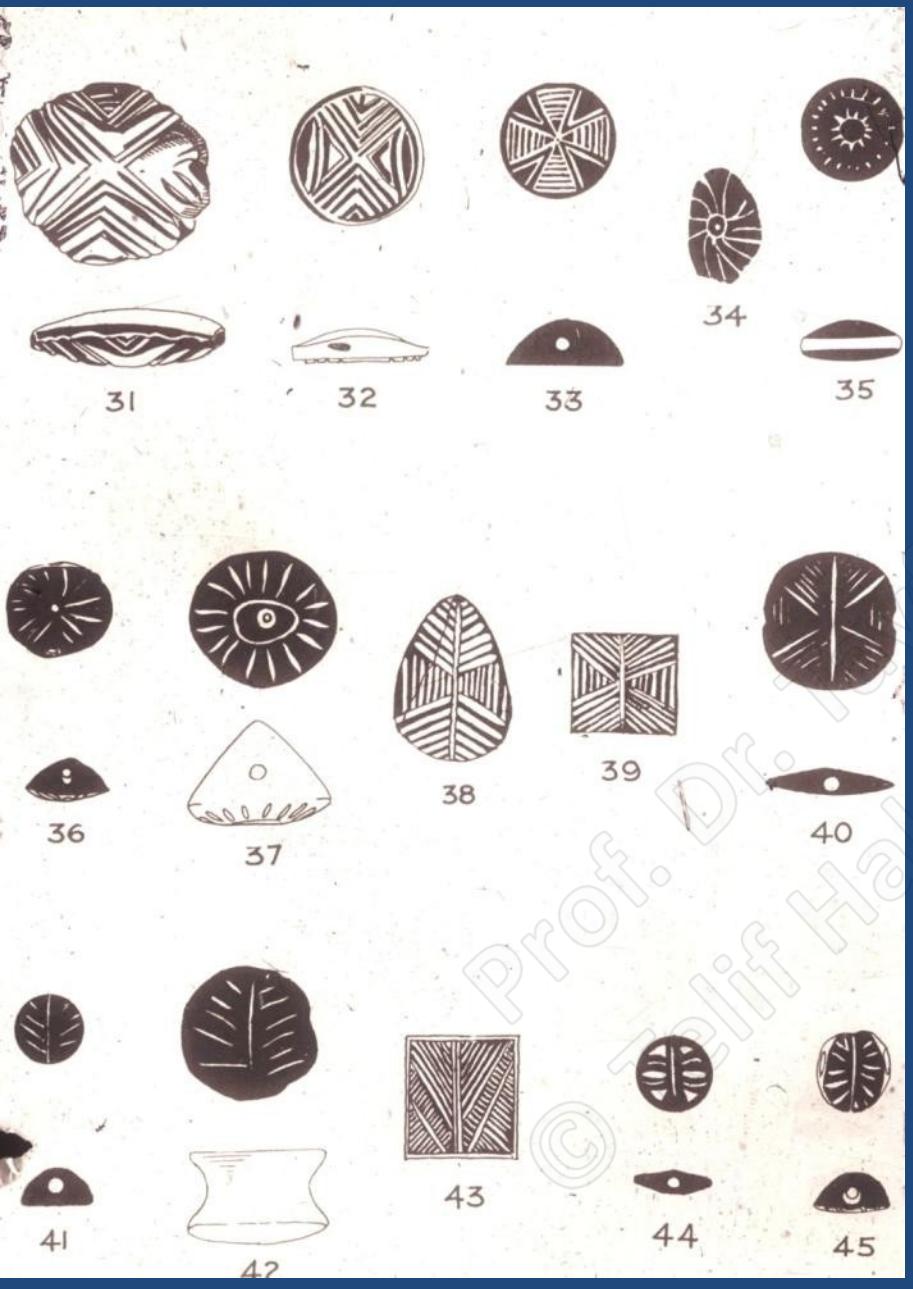
Fig. 2: 71-81: Selected s.ing surface shapes (variations not attested in Palestine/Israel and Jordan are indicated with an asterisk): 71 rectangular, 72 rectangular, rounded, 73 octagonal, 74 rhomboidal, 75 almond, 76 trapezoidal, 77 shield, 78 trefoil, 79 quatrefoil, 80 spearhead, 81 cross, 82 CSAJ: Saham no. 2, 83 CSAPII: Bet-Gamliel no. 3, 84 CSAJ: Pella no. 56, 85a CSAPII:1' Akkio no. 3, 85b CSAJ: Pella no. 83 (1 - central motif, 2 - secondary elements, 3 - filling elements), 86 CSAJ: Dscharab Qusein no. 2, 87 CSAPIII: Tell el-Far'a Söd no. 614, 88 CSAPII: Bet-Schemesh no. 196, 89 CSAPIII: Hazor no. 41, 90 CSAPIII: Hazor no. 3, 91 Saas 1993: fig. 20, 92 CSAPII: Tell el-Aqil no. 1013, 93 CSAPIII: Hazor no. 14 94 CSAPIII: Tell el-Far'a Nord no. 36, 95 CSAJ: Tall Dechul no. 2, 96 CSAJ: Buselra no. 17, 97 options relating two items in symmetrical fashion to each other: a) one after another, b) mirrored outward, c) mirrored inward, d) tête-bêche outward, e) tête-bêche inward, f) on top of each other, g) mirrored on top of each other, h) point symmetrical on top of each other, 98 s. cutter perforating a cylinder, tomb of Ti (Nieuwkerk 1905), 99 manufacture steps of a scarab 100 manufacture steps of a cylinder, 101 hand tools for s. engraving 102 cutting and drilling wheel

Amulet / Damga mühürler

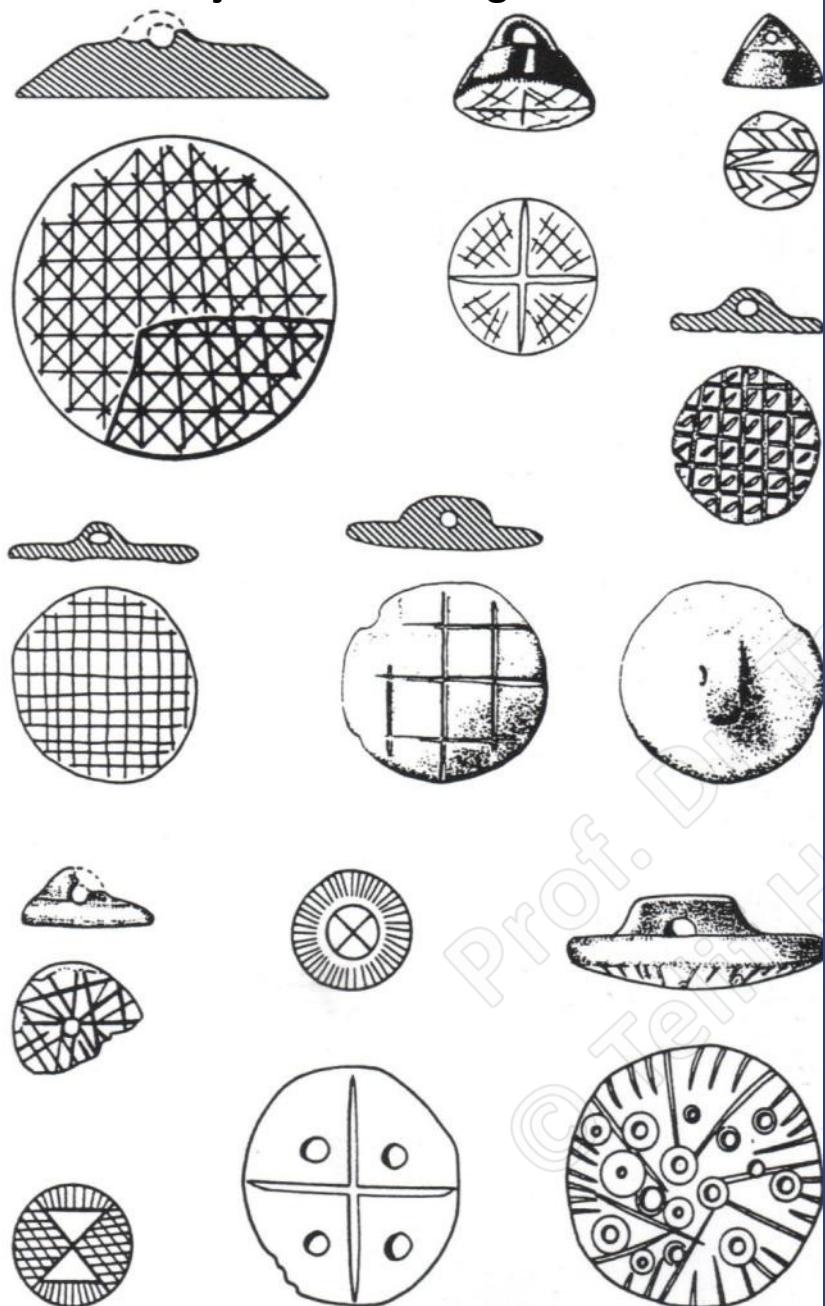

Hayvan biçimli mühürler

Geç Neolitik damga mühürleri

Uruk Silindir mühürleri

Farklı dönemlere ait Silindir ve Damga mühür tipleri

Uruk silindir mührü

Hayvan biçimli mühürler

4

5

7

8

Mühür sahibinin ekonomik durumunun göstergesi, altın kaplamalı bir silindir mührür

6

9

© LESSING ARCHIVE ©

© LESSING ARCHIVE ©

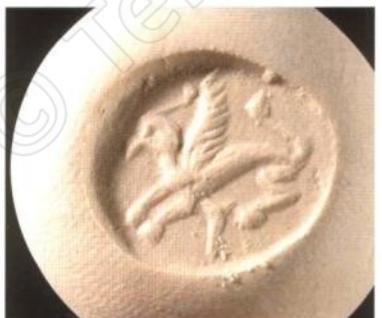
LESSING ARC

© LESSING ARCHIVE © © LESSING ARCHIVE ©

© LESSING ARCHIVE #08021639 ©

Özgürç,T.2004

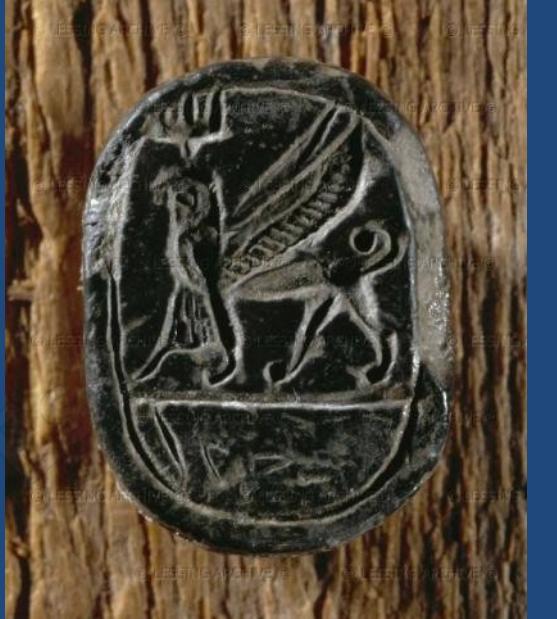

A.T.K.Ç. ve Eski Hitit
Damga mühürleri

5 Bikonvexes silbernes Stempelsiegel mit luwischer Hieroglypheninschrift aus der ausgehenden Spätbronzezeit

Hittit ve Mısır'da yüzük mühürler

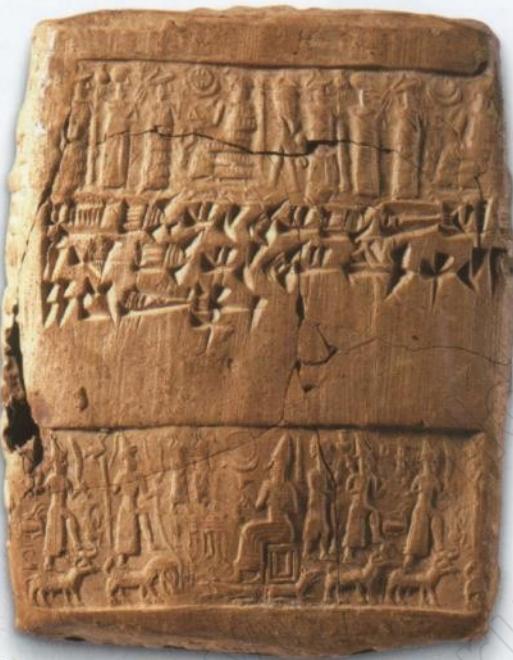
8 Siegelring aus Alaca Höyük, hethitische Großreichszeit (Kat.-Nr. 138)

Yüzük mühürler Roma, Bizans Çağından Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar kullanıldılar

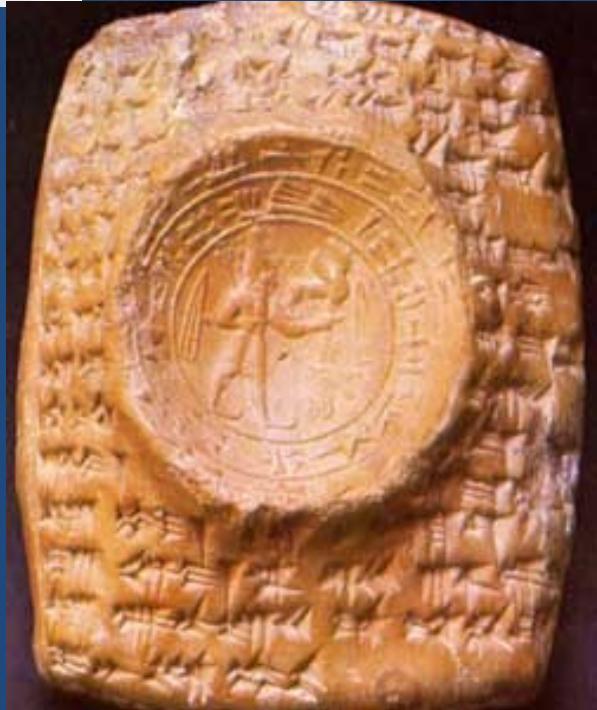

Res.6

Abb. 163 Althethitische Landschenkungsurkunden aus dem Westbau.

A.T.K.Ç zarf ve tabletlerinde,
Hittit tabletlerinde mühür
baskıları

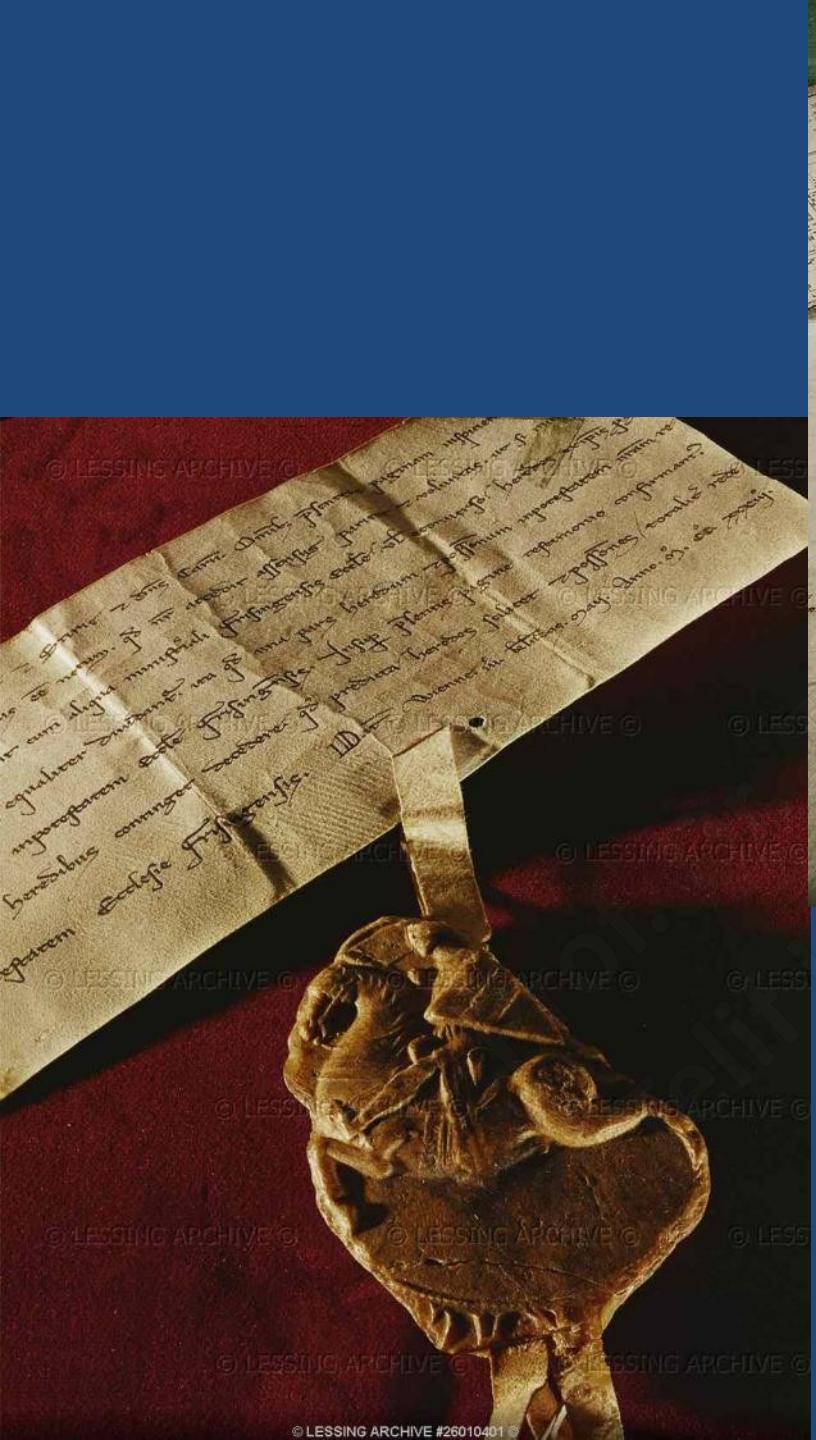
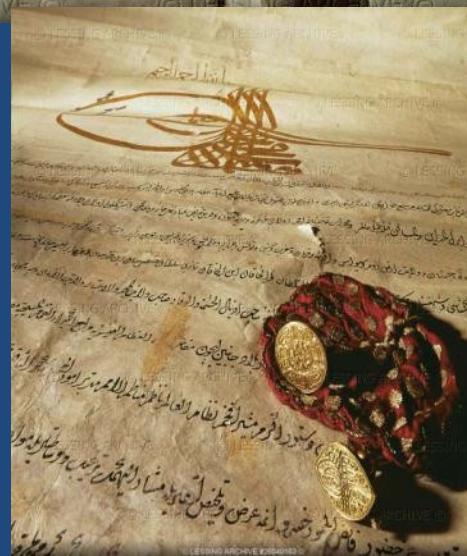
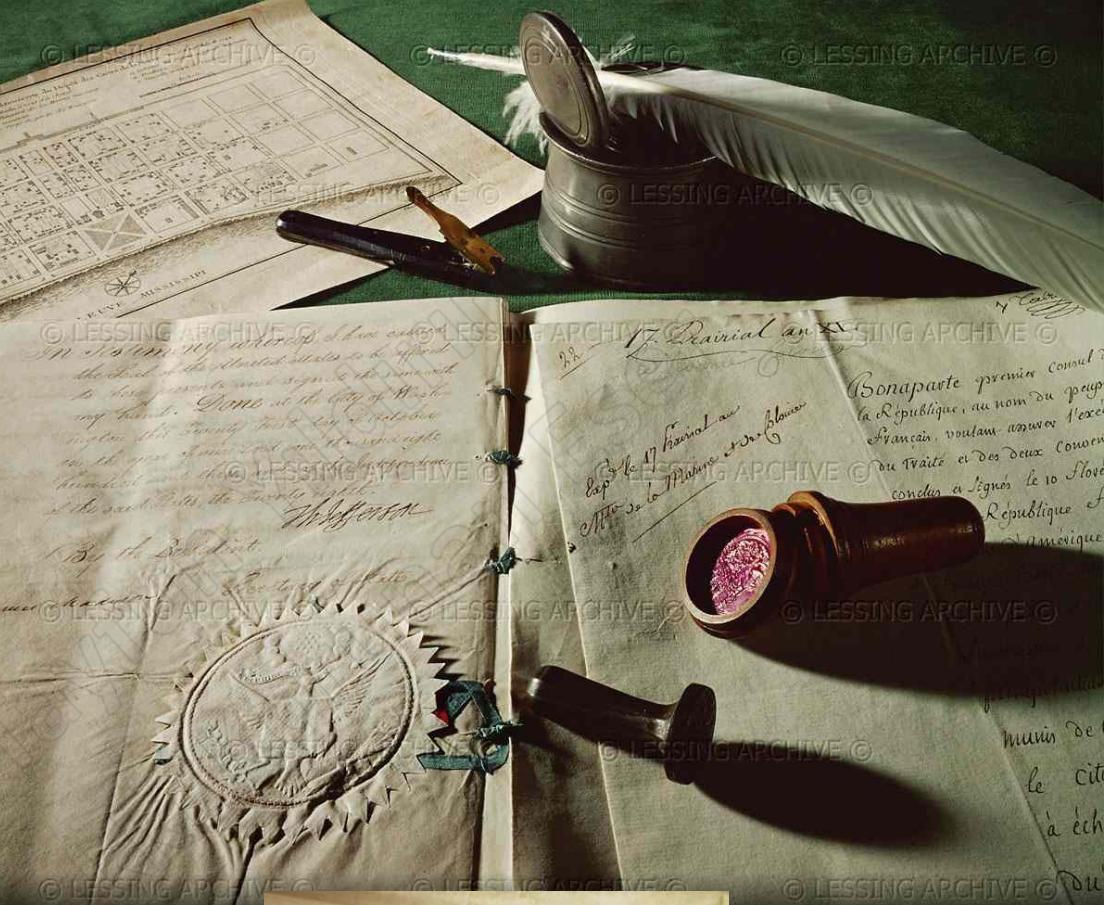
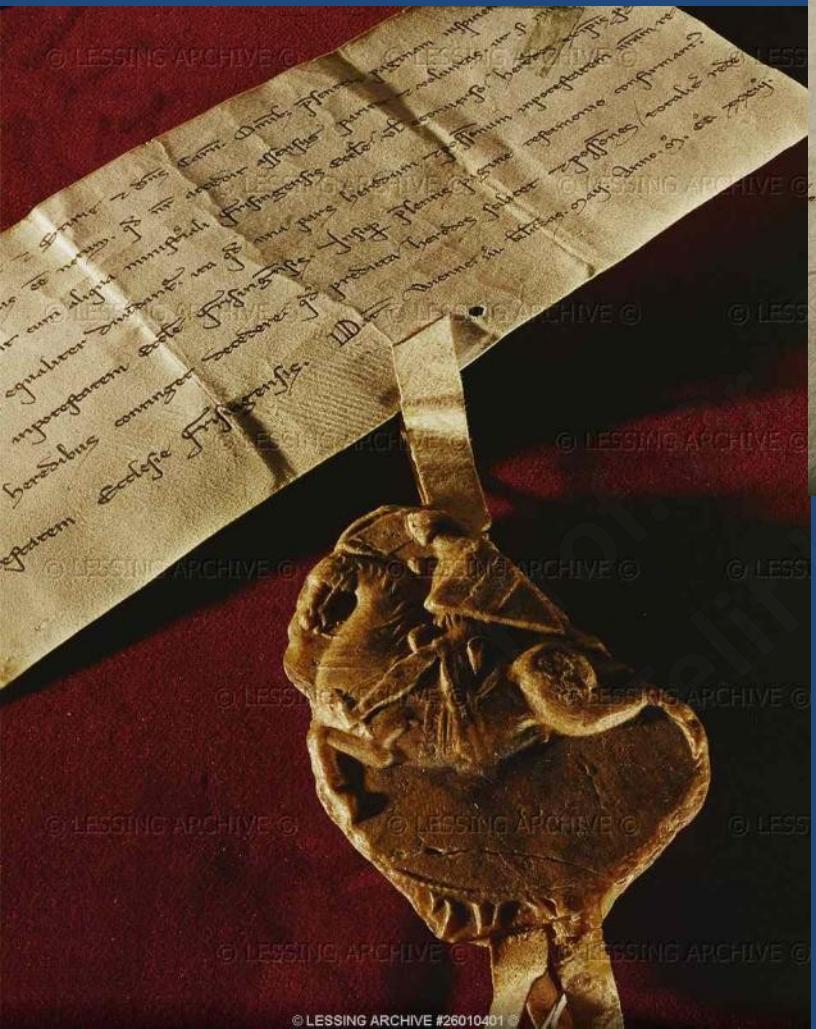
Bullalar üzerinde mühür baskıları

© LESSING ARCHIVE ©

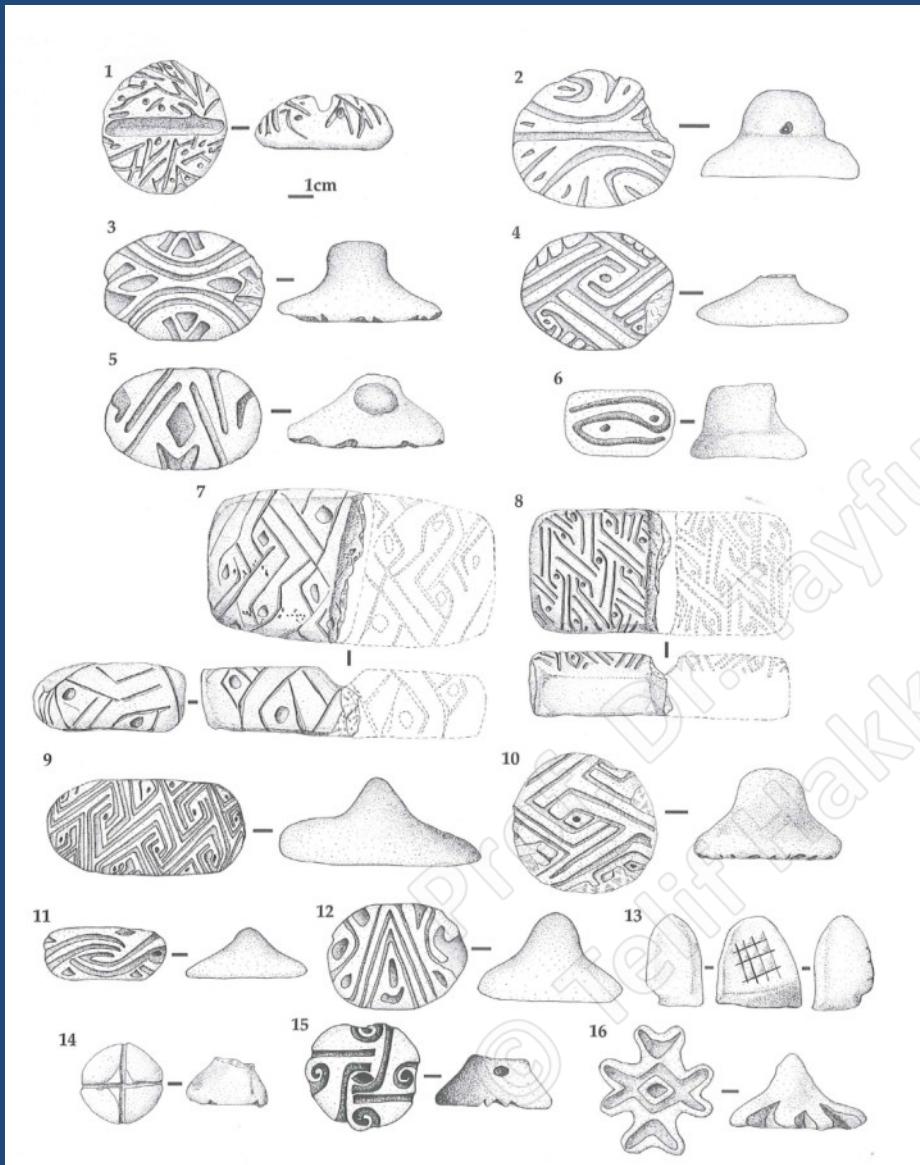
© LESSING ARCHIVE ©

Atölye sahiplerini gösteren
kaplar üzerindeki Mühür
baskıları

Anadolu'da Damga Mühürlerin ortaya çıkışı

Çatalhöyük mühürleri,
A.U.Türkcan'dan alınmıştır.

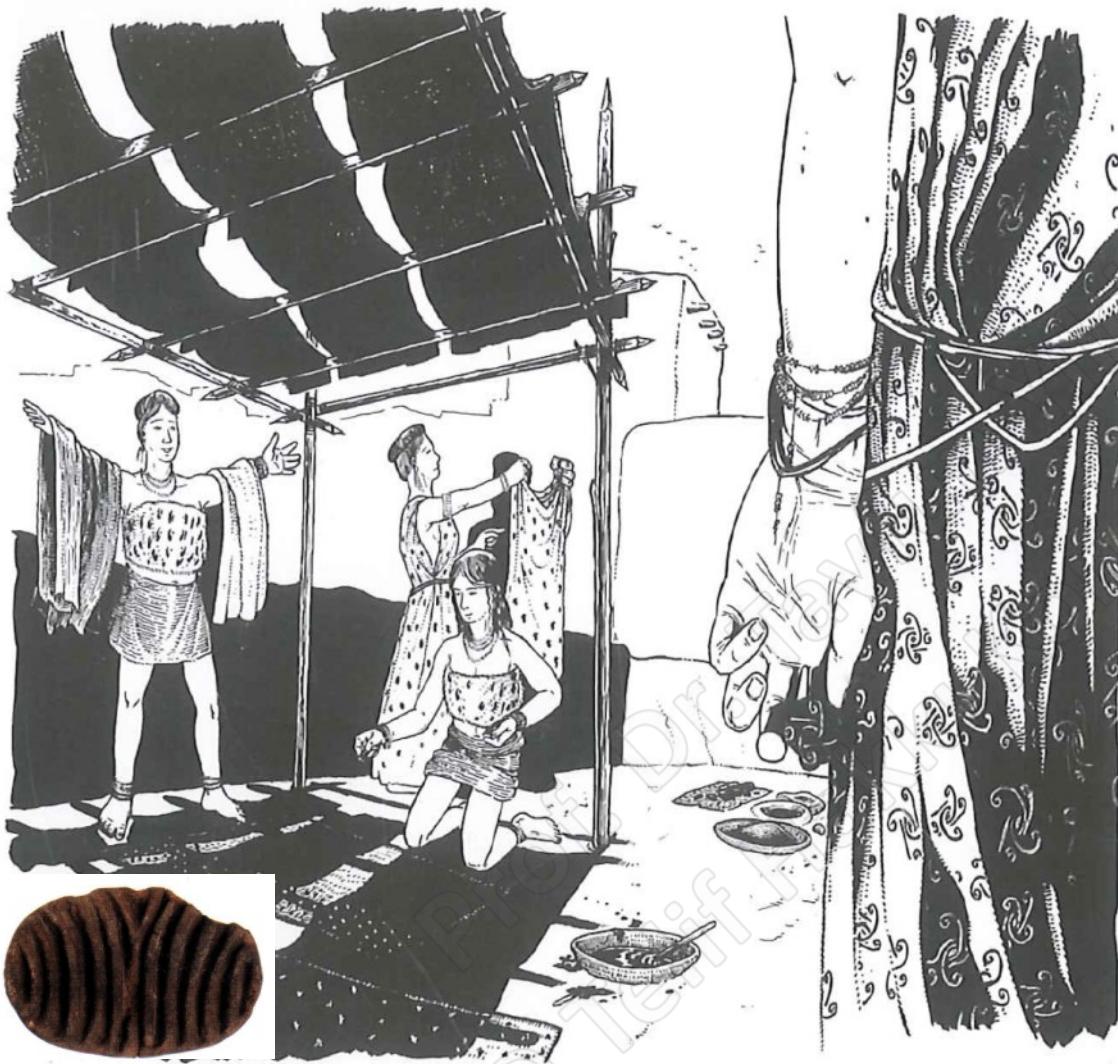

Figure 8.6. Reconstruction of stamp seals being used on textiles (by John Swogger).

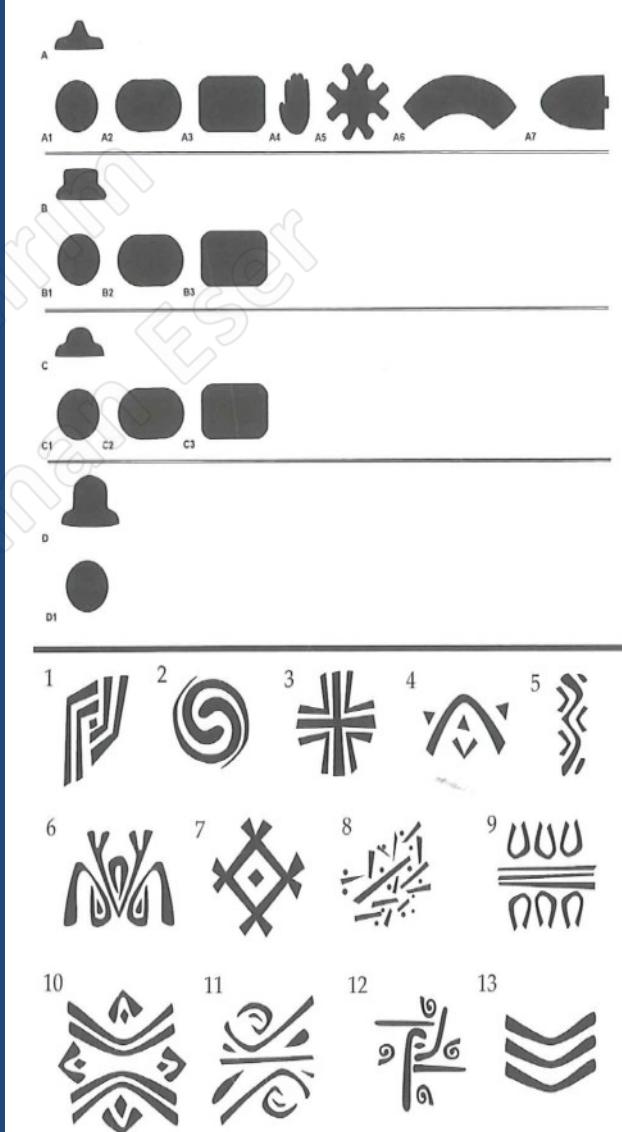
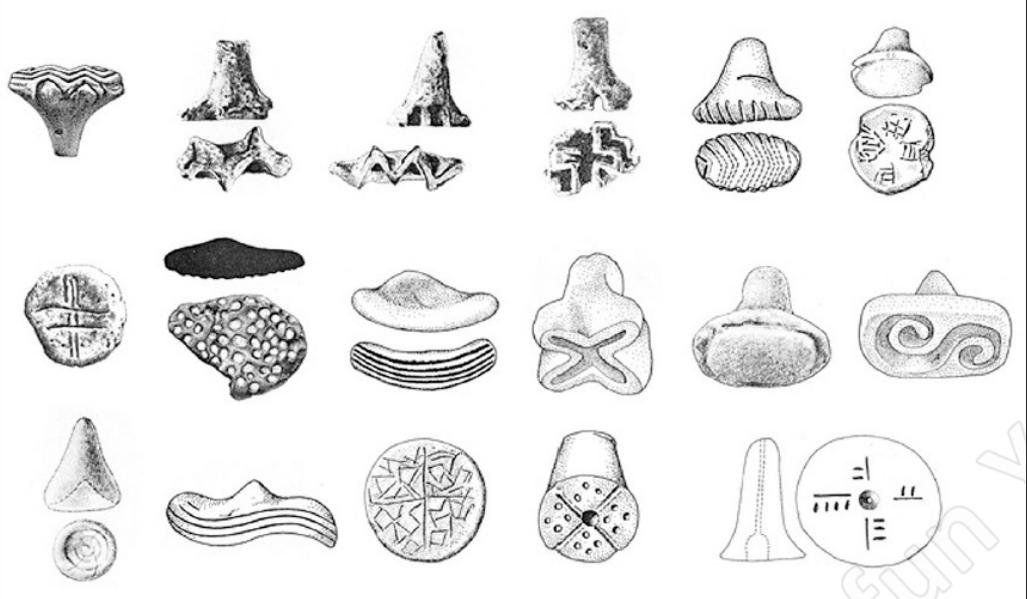

Figure 8.4. Stamp seal form and motif typologies (by John Swogger).

Çatalhöyük mühürleri, A.U.Türkcan'dan alınmıştır.

Güneydoğu Avrupa Neolitik Mühürler, A.Prijatelj 2007

Fig. 11. Stone stamp-seals from Greek Neolithic sites (after Blegen 1975. Plate 69: 1; Makkay 1984. Fig. III: 1, 3, 6; Fig. XII: 1, 2; Gimbutas 1989b. Fig. 7.73; Arachoviti 1996a. Fig. 280; 1996b. Fig. 281; Onassoglou 1996b. Fig. 278).

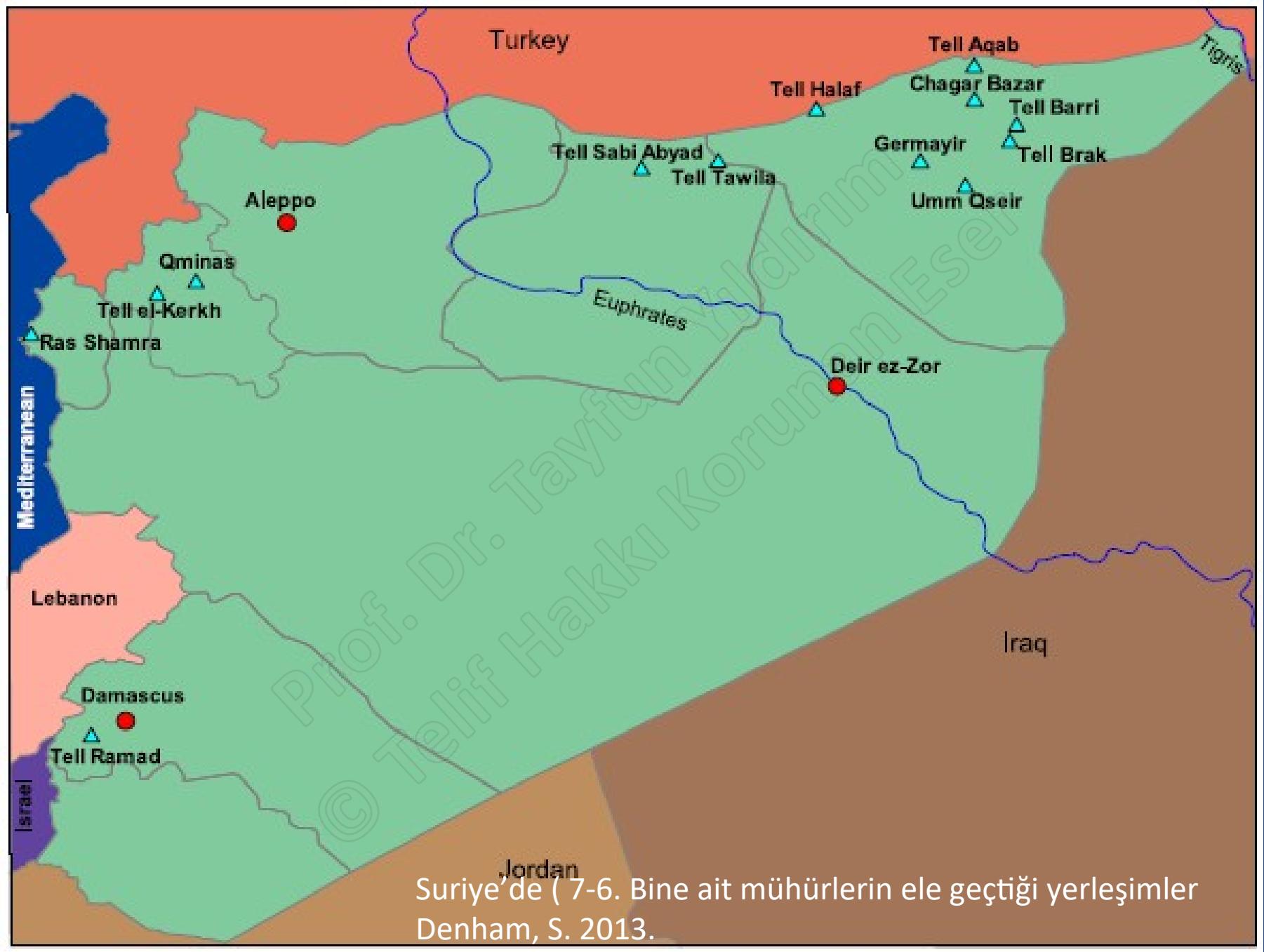
Yunanistan Neolitik Mühürler, A.Prijatelj 2007.

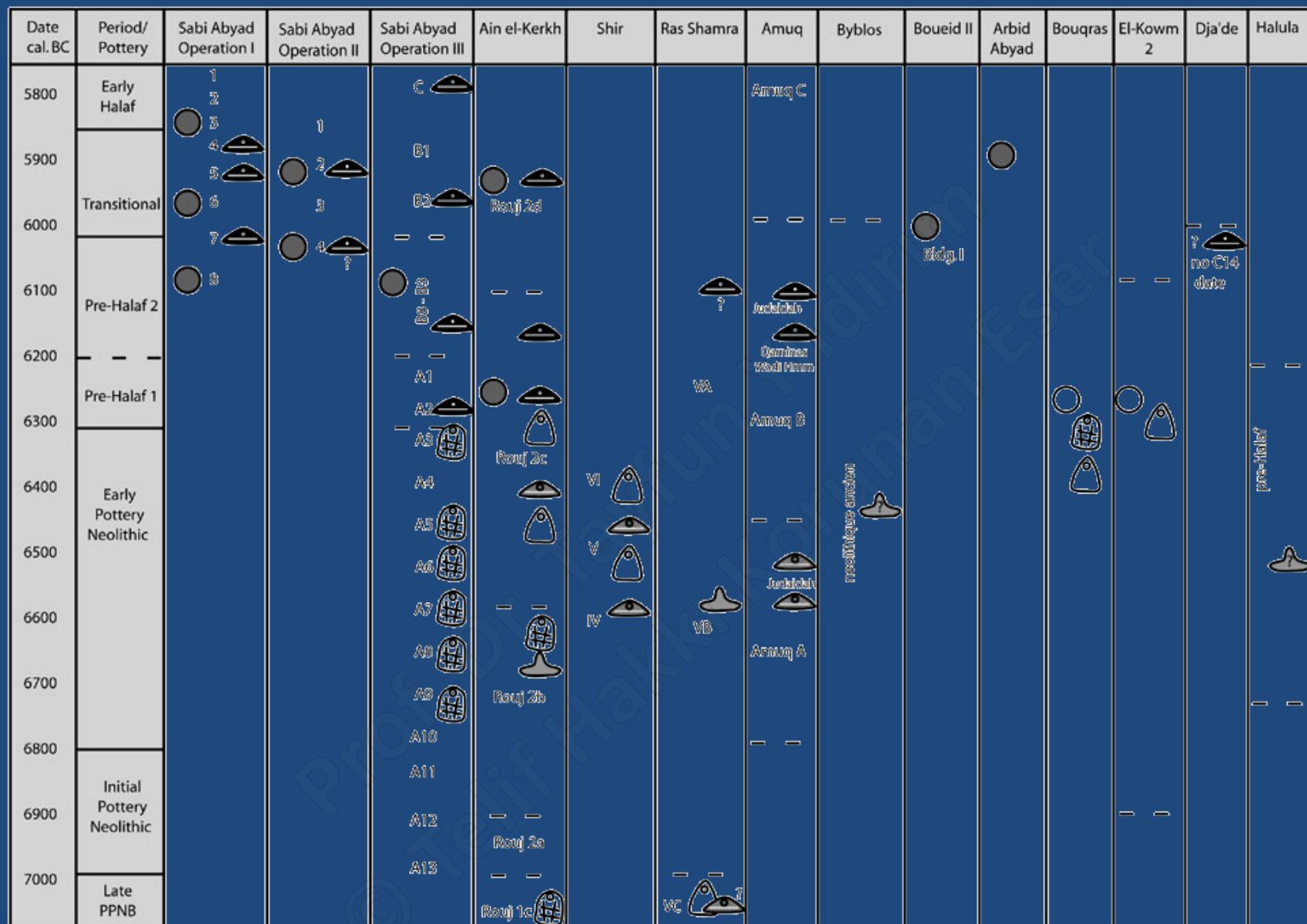

Fig. 4. Physical affordances of stamp-seals. Photograph by B. Širca.

Fig. 6: Examples of the body paintings - done either with sharp points or with pintaderas - of the people of Kau and from the experiment. Photographs by Riefenstahl 1976; Širca.

Suriye'de ilk mühür kullanımı (Kim Duistermaat 2010 dan alınmıştır.)

Tell Sabi Abyad / Suriye Neolitik mühür ve mühür baskıları

4 LEVANT 36 2004

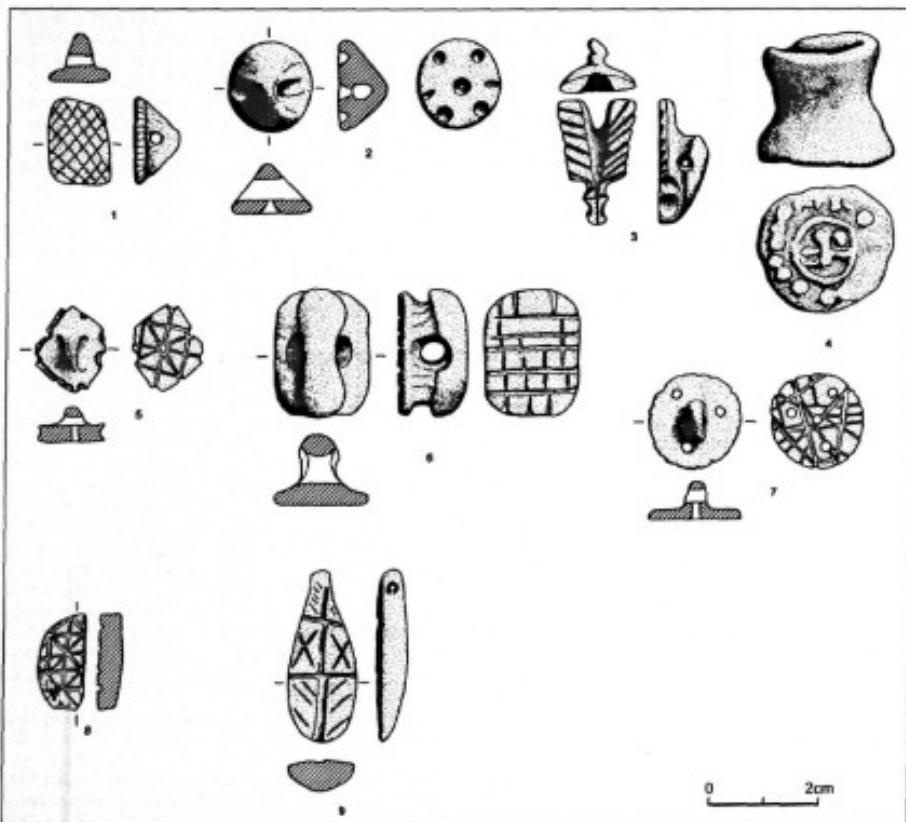

Figure 2. Prehistoric stamp seals found at Tell Sabi Abyad, late seventh and early sixth millennia BC.

6 LEVANT 36 2004

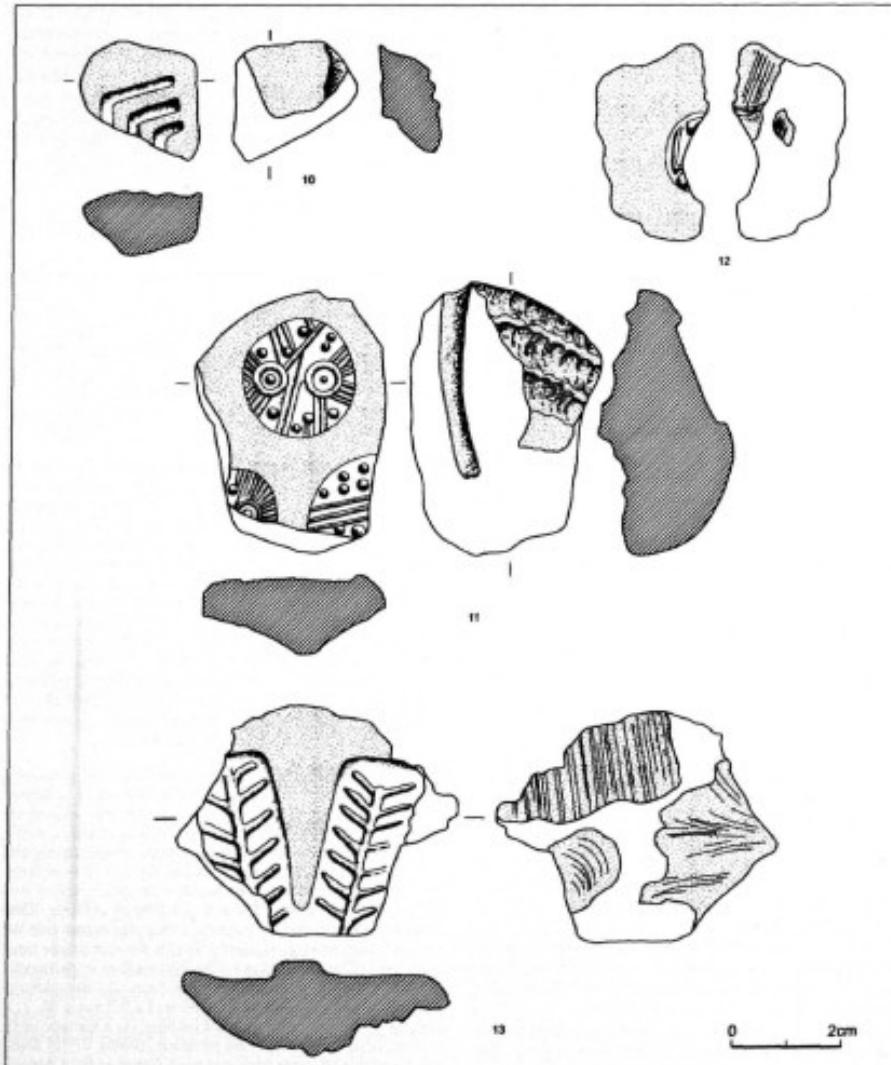
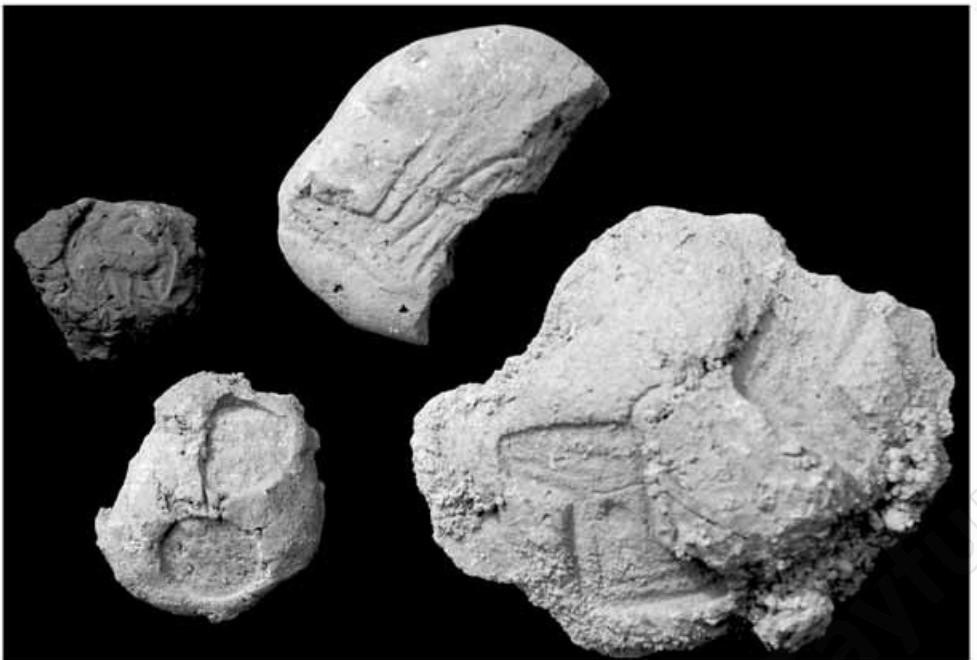

Figure 3. Neolithic clay sealings found at Tell Sabi Abyad, c. 6300–6100 BC (nos 10–11); c. 6000 BC (nos 12–13).

KIM DUISTERMAAT

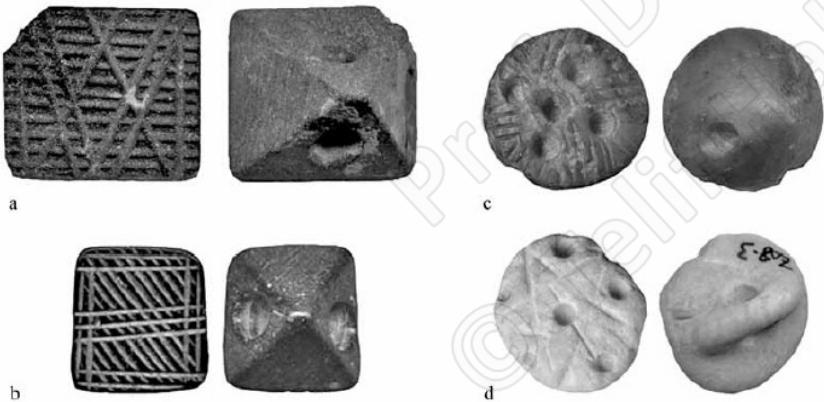

Fig. 5 a-d A selection of new stamp seals from Tell Sabi Abyad, from the Transitional period: a) Z07-01 Operation III topsoil; b) Z03-01 Operation II Level 2; c) Z07-02 Operation III Transitional; d) Z08-03 Operation III Transitional or Halaf. Scale 3:2.

http://www.mcq.org/syrie/aac3_gp_recipient.htm
Accessed 7th October 2013

ADMINISTRATION IN NEOLITHIC SOCIETIES?

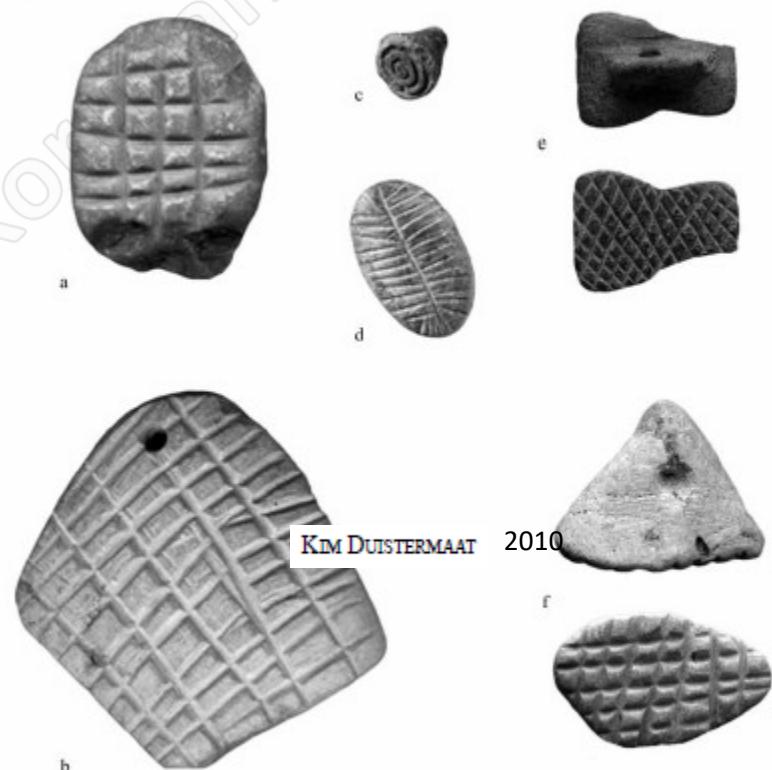

Fig. 6 a-f Incised pebble and 'amulet' from Early Pottery Neolithic Tell Sabi Abyad: a) S08-15; b) Z03-12; 'pintaderas' from Halula: (c and d, from Tallon and Van Lerberghe, supra n.24, p. 188. NB: not to scale); stamps from Tell Shir: e) SH07-028; f) SH07-125 (Courtesy of K. Bartl). Scale 1:1.

Geç Neolitik'de Kuzey (Yukarı) Mezopotamya, Atakuman, Ç. 2013.

